

УДК 81-13

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-1-38>**Наталія ВАРЄШКІНА,***orcid.org/0000-0002-2184-1007*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

(Одеса, Україна) *vareshkinanv@gmail.com***Степан КОВБАСЮК,***orcid.org/0000-0002-6511-9286*

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальної теорії права та держави

Національного університету «Одеська юридична академія»

(Одеса, Україна) *stepan.kovbasiuk@gmail.com*

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Думка про необхідність паралельного вивчення мови та культури народу налічує не одне десятиліття. Важливість порівняння як мовних, так і культурних систем під час вивчення іноземної мови визначена мовознавцями, лінгвістами та методистами. Метою статті є висвітлення важливості засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу як складової частини іншомовної комунікативної компетентності в процесі навчання/вивчення іноземної мови.

Гуманізація змісту освіти й розширення культурних зв'язків вимагають перегляду цілей та змісту навчання іноземної мови як нового засобу навчання – засобу міжкультурної комунікації та міжкультурного взаєморозуміння, істотного поліпшення її викладання на всіх рівнях, у тому числі у вищій школі.

Існують два основні напрямки в навчанні іноземної мови та мовлення: а) пізнання самої мови (тобто знання та володіння мовними засобами, за допомогою яких висловлюється зміст; б) пізнання та розуміння через іноземну мову культури, реалії іншої дійсності, цивілізації країни мови, що вивчається. Останнє передбачає засвоєння знань та відомостей країнознавчого, лінгвокраїнознавчого та культурно-соціального характеру, пізнання іншого світу, людських відносин, закладених у ньому і якими не володіє людина, яка не знає цієї мови.

Вивчення іноземної мови має забезпечити доступ до культури іншого народу, стати важливим чинником всебічного розвитку особистості, джерелом знань про сучасне життя країни мови, що вивчається, забезпечити вже в процесі навчання «діалог культур».

Діалог культур передбачає можливо повніше пізнання одне одного, пошук спільного, що зближує представників різних національних культур, дає основу встановлення взаєморозуміння.

Процес навчання доцільно будувати так, щоб на кожному занятті студенти відкривали для себе ту специфіку лексики, граматичного складу та стилю іншої мови, що не можна перекласти буквально, за яким стоїть спосіб мислення та психологія іншого народу.

При побудові методики навчання особливу увагу необхідно звертати на те, щоб від початку уникнути спрямованості на переклад-«кальку» і сформувати нову спрямованість – на спробу проникнення в сенс, втілений у різних мовних структурах що зближує розуміння студента з розумінням тих самих сенсів носіями мови.

У процесі навчання здобувачів вищої освіти велику роль відіграють екскурси в історію мови, порівняльне мовознавство, а також спеціальний підбір завдань на пошук смислових еквівалентів у різних мовах, на осмислення різних ідіоматичних виразів в аспекті мовних традицій та психології носіїв мови, тощо.

Важливий шлях внутрішнього залучення студентів до психології та специфічної мовної культури носіїв мови відкривається за допомогою так званого «домашнього» читання в курсі іноземної мови вже на початковому етапі. Завдяки читанню автентичних текстів мова стає постійним об'єктом мисленнєвої діяльності студентів, емоційного сприйняття ситуацій, зображених у тексті.

Під час відбору творів для читання слід пам'ятати, що поява того чи іншого тексту має бути методично обумовленою, обґрунтованою. Обрані тексти мають органічно вписуватися у навчальний процес та займати гідне місце поряд із текстами наукового характеру.

Встановлено, що опанування інформації про країну, мова якої вивчається, сприяє позитивному ставленню студентів до культури цієї нації, формує вміння розуміти зміст автентичних текстів, розширює словниковий запас здобувачів освіти, сприяє мотивації вивчення іноземної мови протягом усього навчального процесу що відбувається під керівництвом викладача.

Ключові слова: іноземна мова, мовна компетенція, лінгвокраїнознавство, діалог культур, відбір.

Natalia VARIESHKINA,

orcid.org/0000-0002-2184-1007

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

National University "Odesa Academy of Law"

(Odesa, Ukraine) vareshkinanv@gmail.com

Stepan KOVBASIUK,

orcid.org/0000-0002-6511-9286

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor at the Department of General theory of Law and State

National University "Odesa Academy of Law"

(Odesa, Ukraine) stepan.kovbasiuk@gmail.com

TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF THE DIALOGUE OF CULTURES

The idea of the necessity of parallel study of the language and culture of the people dates back more than one decade. Linguists and methodologists have designated the importance of comparing both linguistic and cultural systems while teaching a foreign language. The purpose of the article is to highlight the importance of assimilation of linguistic and country studies material as a component of foreign language communicative competence in the process of learning a foreign language.

The humanization of the content of education and expansion of cultural relations need a revision of the goals and content of foreign language teaching as well as a new means of teaching and learning – a means of intercultural communication and intercultural mutual understanding, that require significant improvement of its teaching at all levels, including higher education institutions.

There are two main directions in teaching a foreign language and communication: a) knowledge of the language itself (that is, knowledge and mastery of language means by which content is expressed; b) knowledge and understanding through a foreign language of the culture, realia of another civilization and the country which language is being studied. The latter involves the assimilation of knowledge and information of linguistic, country studies and cultural-social character; that is knowledge of another world and human relations embedded in it, knowledge which is not possessed by a person who does not know this language.

Studying a foreign language should provide access to the culture of another nation, become an important factor in the comprehensive development of the individual, a source of knowledge about the modern life and history of the country which language is being studied, and ensure a «dialogue of cultures» in the process of learning.

The dialogue of cultures involves getting to know each other as fully as possible, finding common ground that brings representatives of different national cultures together, and provides a basis for establishing mutual understanding.

It is advisable to build the teaching process in such a way that at each lesson students discover for themselves the specifics of the vocabulary, grammatical structure and style of another language that often cannot be translated literally, because it exists in the way of thinking and psychology of another people.

When creating a teaching methodology, from the very beginning special attention should be paid to avoid translation-calking, and to form a new focus – on an attempt to penetrate the meaning embodied in various language structures that brings the student's understanding closer to the understanding of the same meanings by native speakers.

Excursions into the history of language, comparative linguistics, as well as a special selection of tasks to search for semantic equivalents in different languages, to understand various idiomatic expressions in terms of language traditions and the psychology of native speakers, etc., play an important role in the education of students of higher educational institutions.

An important way of students' involvement into psychology and specific language culture of native speakers starts with the help of home reading at the initial stage in the course of a foreign language study. Thanks to reading authentic texts, the language becomes a constant object of thinking activity, emotional perception of the situations depicted in the texts.

When selecting works for reading, it should be remembered that choice of a particular text must be methodically conditioned and justified. The selected texts should organically fit the educational process and occupy a worthy place alongside scientific texts.

It has been confirmed that mastering information about the country which language is studied contributes to a positive attitude of students towards the culture of this nation, improves their reading skills, enlarges their vocabulary, supports the motivation of learning a foreign language during the educational process that takes place under the guidance of a teacher.

Key words: *foreign language, language competence, country study through language, dialogue of cultures, selection.*

Оновлення нашого суспільства, залучення його до загальнолюдських духовних цінностей та морально-етичних норм, не може не позначитися на змісті освіти у вищій школі. У нових концепціях вищої освіти та виховання молоді висувається вимога перегляду загальних цілей та змісту освіти, форм та методів навчання у тісній єдності освіти, виховання та розвитку людини як суб'єкта діяльності, особистості та індивідуальності. Базовим компонентом, ядром такого змісту має бути фундамент загальної культури (Арістова, 2008: 4). До цього слід додати, що розвиток ділових та особистих контактів, розширення та зміцнення економічних, політичних, культурних зв'язків нашої країни та нашого народу з іншими країнами та народами представляє реальність нашого суспільного життя сьогодні.

Постановка проблеми. Гуманізація змісту освіти і особливо розширення культурних зв'язків також вимагають перегляду цілей, змісту та технології навчання іноземної мови як нового засобу навчання – засобу міжкультурної комунікації та міжкультурного взаєморозуміння, істотного поліпшення її викладання на всіх рівнях, у тому числі у вищій школі.

Першорядне значення набуває цілеспрямоване залучення здобувачів вищої освіти до інститутів іншої нації, найкращих думок та її літератури, культури, іншими словами, до духу народу в найширшому значенні цього слова, оскільки вивчення культури народу іншої країни, іншої цивілізації має загальногуманістичний сенс.

Аналіз досліджень. Думка про необхідність паралельного вивчення мови та культури народу налічує не одне десятиліття. Ще 1957 року Роберт Ладо вказував на важливість порівняння як мовних, так і культурних систем під час вивчення іноземної мови (Lado, 1957).

Відомий лінгвіст Отто Єсперсен в своїй праці про мову, її природу, розвиток та походження писав: «The speech act is individual, but the interpretation presupposes that the individual forms part of a community with analogous habits, and a language is thus seen to be one particular set of human customs of a well-defined social character» (Jespersen, 1954: 8).

У вітчизняній науці питання одночасного оволодіння іноземною та національною культурою знайшло відображення у роботах багатьох авторів (М.І. Костомарова, Ю.В. Гнаткевича, С.Ю. Ніколаєвої, Н.Ф. Бориско, В.В. Гращенкової, С.І. Заволоки, Р.П. Зорівчак, І. Шилінської) (10; 6; 13; 12; 7; 8; 9; 14). Микола Костомаров першим серед українських науковців наголошував, що між різними

народами існують відмінності у побуті, фольклорі, у ставленні до родини, до влади та ін.

Метою статті є висвітлення важливості засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу як складової частини іншомовної комунікативної компетентності під час вивчення іноземної мови. Головна мета засвоєння здобувачами вищої освіти матеріалів, інформації лінгвокраїнознавчого характеру – забезпечити комунікативну компетентність в міжкультурній комунікації, насамперед через коректне сприйняття мовлення співрозмовника, а також розуміння автентичних текстів, розрахованих на носія мови.

Виклад основного матеріалу. Розуміння культури народу, знання його системи понять має не лише освітнє, а й комунікативно-практичне значення, оскільки повноцінне спілкування між представниками двох різних культур може мати місце лише за наявності деякого загального, так званого фонового знання, властивого як адресанту, так і адресату. Це ставить учасників комунікації у рівноправне становище в інтелектуальній сфері стосовно один до одного, оскільки сприйняття іншої культури дозволяє зблизити когнітивні рівні комунікантів (Шилінська, 2017: 584).

Відповідно до когнітивного підходу до навчання іноземної мови, домінуючим має бути орієнтація на створення у свідомості здобувача вищої освіти, по-перше, такої моделі мови, яка може забезпечити породження автентичного, тобто повноцінного мовлення засобами цієї мови, а по-друге, образу світу, специфічного для іншої культури та мови що її обслуговує (Мартінова, 2004). У цьому контексті можна говорити про два основні напрямки в навчанні іноземної мови та мовлення: а) пізнання самої мови (тобто знання та володіння мовними засобами, за допомогою яких висловлюється зміст; б) пізнання та розуміння через цю іншомовну мову культури, реалій іншої дійсності, цивілізації країни мови, що вивчається. Останнє передбачає засвоєння знань та відомостей країнознавчого, лінгвокраїнознавчого та культурно-соціального характеру, пізнання іншого світу, тих людських відносин, закладених у ньому, якими не володіє людина що не знає цієї мови.

Залучення до загальнолюдських цінностей та загальнолюдської культури має гуманістичне значення, стимулює мотивацію оволодіння чужою мовою, розширює можливості комунікації.

У цьому випадку має місце «діалог культур», наявність реалій двох країн – країни мови, що вивчається, а також реалій нашої країни та елементи рідної культури студентів. Здобувачі вищої освіти, отримуючи знання про культуру (життя,

побут та ін.) носіїв мови, мають можливість передати аналогічні відомості про культуру (життя, побут та ін.) свого народу мовою що вивчається представникам іншої цивілізації.

У сучасних умовах, коли особливої значущості набуває інтеграція в економічній та соціальній сферах, коли проблема збереження життя на нашій планеті стає основною та глобальною, на перший план, природно, висувається проблема взаєморозуміння людей, їх духовного зв'язку та пошуку спільних шляхів здійснення прогресу.

Вивчення іноземної мови має забезпечити доступ до культури інших народів, стати важливим чинником всебічного розвитку особистості, джерелом знань про сучасне життя країни мови, що вивчається, забезпечити вже в процесі навчання «діалог культур» (Біблер, 1989). Будь-яка сучасна культура може розвиватися лише на межі культур, одночасно в діалозі з іншими культурами. У цій ситуації кожна культура виявляється Янусом, що має два обличчя і звертається одночасно до іншої культури та вглиб себе у прагненні змінити та доповнити власне буття.

Діалог культур передбачає якомога повніше пізнання одне одного, пошук спільного, що зближує представників різних національних культур, дає основу встановлення взаєморозуміння.

Серед безлічі шляхів, що забезпечують ці внутрішні зв'язки та гуманістичні відносини між людьми, безперечно, одним із найважливіших, є вивчення мови та культури іншого народу.

У багатьох країнах перевага протягом низки десятиліть надається вивченню англійської мови як іноземної: в сучасному світі ця мова найбільш поліфункціональна і є найбільш поширеною мовою в міжнародному спілкуванні. Однак прагматизм цілей, з якими молоді люди найчастіше вивчають іноземні мови, зазвичай обмежує та збіднює можливості використання мови як засобу проникнення в культуру, в менталітет, у способи мислення іншого народу – носія цієї мови. Зазвичай, така гуманістична ціль не дуже виразно визначається здобувачами вищої освіти. Вона, на жаль, не завжди визначається як самостійна й викладачами.

Водночас більшість здобувачів вищої освіти зацікавлена у тому, щоб одночасно розширити свій світогляд у галузі гуманітарних дисциплін, і значно покращити знання мови не лише у вузькому, прагматичному плані – вміти говорити іноземною мовою та читати спеціальну літературу.

З практики та досвіду викладання відомо, що початок вивчення мови зазвичай є більш райдужним, ніж систематична щоденна робота з інозем-

ною мовою, тому далеко не всі досягають запланованого ними самими результату.

Тим не менш, максимальне використання початкових планів та їх позитивної мотивації може бути, як зазначають методисти (Н.О. Арістова, С.Ю. Ніколаєва та ін.), спрямоване на те, щоб посилити цю мотивацію. З цією метою доцільно від початку вводити елементи реальної мови, надавати здобувачам вищої освіти можливість відчутти специфіку мислення, що відображається мовою, досліджувати психологію та елементи культури іншого народу, особливо культури сучасної.

Процес навчання доцільно будувати так, щоб на кожному занятті студенти відкривали для себе унікальність лексичного, граматичного складу та стилю іншої мови, що не можна перекласти буквально, за яким стоїть спосіб мислення та психологія іншого народу.

При побудові структури курсу важливо спиратися на роботи мовознавців і лінгвістів (В.А. Кухаренко, К.О. Горшкова, 2000; Р.П. Зорівчак, 1989 та ін.), і на дослідження у сфері лінгвокраїнознавства (О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, 2013; С.Ю. Ніколаєва, 2010; В.В. Гращенкова, 2009; С.І. Заволока, 2020; І. Шилінська, 2017 та ін.).

При побудові методики навчання особливу увагу необхідно звертати на те, щоб від початку уникнути спрямованості на переклад-«кальку» та сформувати нову спрямованість – на спробу проникнення в сенс, втілений у різних мовних структурах що зближує розуміння студента з розумінням тих самих сенсів носіями мови.

У процесі навчання здобувачів вищої освіти велику роль відіграють екскурси в історію мови, порівняльне мовознавство, а також спеціальний підбір завдань на пошук смислових еквівалентів у різних мовах, на осмислення різних ідіоматичних виразів в аспекті мовних традицій та психології носіїв мови тощо.

Вивчаючи латинську мову, студент опановує лексичну одиницю *albus* (білий), розуміє її при читанні та буде за її допомогою речення. Але вивчаючи історію, чи завжди він асоціює це слово з поетичною назвою Британських островів – *Albion*? Адже саме крейдяні скелі, які римляни побачили з боку Дуврської протоки, підказали назву цієї Білої країни.

Слова «Англія», «англійська» є звичними для всіх. Але не всі можуть одразу побачити зв'язок між цими словами та назвою давнього германського племені англів, про яких вони чули на заняттях з історії.

Дуже важливий шлях внутрішнього залучення студентів до психології та специфічної мовної

культури носіїв мови відкривається через включення циклу занять з домашнього читання до курсу іноземної мови вже на початковому етапі. Мова стає постійним об'єктом мисленнєвої діяльності, емоційного сприйняття ситуацій, зображених у тексті.

Цілеспрямоване читання художньої літератури іноземною мовою розширює тематику обговорюваних під час занять питань, межі ситуацій повсякденного життя. В результаті, як підказує досвід, підвищується готовність до виконання різних творчих завдань, що згодом призведе до вільного володіння мовою. Таким чином, знайомство з новими граматичними та лексичними явищами у зв'язному тексті полегшує їх розуміння та засвоєння, оскільки можна побачити їхню функціональну значимість. В процесі підготовки переказу невеликих частин тексту студенти додають до свого активного словника нові для них засоби передачі думки англійською мовою, які вони щойно сприйняли під час читання тексту.

Природно, що знайомство з художніми творами поглиблює уявлення студентів, що вивчають іноземну мову, про культуру, традиції та життя іншого народу через зміст самого тексту. Однак у поєднанні з опануванням специфікою мовних форм, що використовують її носії, такий ефект виявляється набагато глибшим.

Для тих, хто вивчає іноземну мову за допомогою зв'язного тексту, навіть адаптованого, мова постає в єдності всіх своїх елементів, не розчленованою на граматичні форми та структури. При читанні тексту його осмислення відбувається засобами рідної мови, тому ми постійно порівнюємо дві мови, аналізуємо, якими мовними засобами висловлюється та чи інша думка, і що саме стоїть за окремим поняттям.

На думку Ганни Вежицької, «у словах мови закодовано певні способи концептуалізації світу». Необхідно проникнути в сутність «ключових слів» культури оригіналу та спромогтися зрозуміти їхній зміст (Вежицька, 1997).

Сама назва художнього твору може дати можливість читачеві спрямуватися на декодування точки зору автора за допомогою фонових знань самого читача, на що й розраховує автор. В процесі читання читач розшифровує навіть ті контекстуальні сенси, які нашаровуються на ті, що представлені *a priori* (Горшкова, 2000: 207).

Розглянемо це на прикладі назви відомого роману Е. Хемінгуей «Прощавай зброя!», присвяченого подіям Першої Світової війни. Англomовний читач отримує досить прозору інформацію про можливий зміст роману Е. Хемінгуей

«A Farewell to Arms», якщо він знає давню сумну ліричну пісню, що містить слова: «farewell to arms, to arms that caressed me».

Назва роману – цитата з пісні, в якій йдеться про прощання з коханою («прощайте руки, руки, що пестили мене»), дозволяє читачеві побудувати гіпотезу, доказ якої відбувається в міру просування процесу спільної з автором роботи: автор зашифрував свою точку зору в назві – читач її декодує, розшифровує. Виявляється, що в романі справді йдеться про прощання з коханою – прощання назавжди. Але значною мірою смерть викликана війною, яка спричиняє фізичні та моральні каліцтва, ламає, вбиває, знищує. Іменник *arms* у словосполученні в назві роману амбігуентно. Воно одночасно реалізує два значення – «руки» та «зброя». Обидва значення закріплені узуально. Завдяки цитатності назви «на вході» в текст *arms* моносемантично (= руки), «на виході» воно має складну смислову структуру, основними контекстуальними значеннями його є «любов, війна, смерть, страждання». Під час читання читач побудує контекстуальну смислову структуру назви, що становить думку автора.

У перекладі назви роману «Прощавай зброя!» відсутні відповідні передумови декодування, що ґрунтуються на фонових знаннях. Читач, який не є носієм мови, спочатку будує зовсім іншу гіпотезу. Для нього це роман на суто військову тему.

Коли мову, що вивчається, розглядають не тільки як засіб комунікації, але і як інструмент прилучення до світової культури, сам процес стає для студентів більш значущим і цікавим; вони залучаються до нього і емоційно, і пізнавально. За рахунок зрозумілого інтересу до мови, зокрема іноземної, досить продуктивно здійснюється й процес накопичення елементарних мовних умінь (тобто досягається і прагматична мета).

Можемо констатувати, що використання зв'язного фабульного тексту представляє методичну цінність, тому що можливе використання групових форм роботи з ним. Однак, на думку Гращенкової В.В., «необхідно враховувати наявність некомунікативних студентів в кожній групі, а також тих, хто має нижчий за інших рівень володіння іноземною мовою. Тільки поєднання різних форм роботи – індивідуальної, самостійної, парної, групової може стати засобом підвищення якості навчання студентів» (Гращенкова, 2009: 8). Слід додати, що вивчення іноземної мови робить самонавчання здобувачів вищої освіти більш активним, а викладач може підвищити їх пізнавальну самостійність і творчу активність.

Висновки. Студенти повинні набувати вміння проникати в культуру та психологію іншого народу через порівняння з культурою та психологією свого народу, що сприяє покращенню взаєморозуміння, зближенню двох народів, збагаченню особистості здобувачів вищої освіти. З окремих фактів і відомостей про країни, які спілкуються мовою що вивчається, будується цілісне і глибоке уявлення про людей, формується позитивне ставлення до їхньої культури. Відбувається одночасне усвідомлення національної гордості та своєї приналежності до великої європейської культури.

Як свідчить досвід роботи та наукові дослідження, більшість здобувачів вищої освіти віддають перевагу поєднанню у навчальному процесі наукових та країнознавчих текстів. Це дозволяє на основі наявної внутрішньої мотивації значно розширити світогляд студентів, їхню комунікативну компетенцію, інтелектуальний та культурний рівень.

Оптимізації навчального процесу сприяє цілеспрямований відбір лінгвокраїнознавчого

матеріалу що забезпечує ефективність вирішення завдань освіти щодо вивчення іноземної мови в конкретних умовах навчального закладу вищої освіти.

Проте викладачам іноземної мови під час відбору творів для читання слід пам'ятати, що поява того чи іншого тексту має бути методично обумовленою, обґрунтованою. Обрані тексти мають органічно поєднуватися з іншими матеріалами та займати гідне місце поряд із текстами наукового характеру в навчальному процесі.

Базуючись на досвіді викладання іноземної мови й аналізі наукових досліджень, встановлено, що опанування інформації про країну, мова якої вивчається, сприяє позитивному ставленню студентів до культури цієї нації, формує вміння розуміти зміст автентичних текстів, розширює словниковий запас здобувачів освіти, сприяє мотивації вивчення іноземної мови протягом усього навчального процесу що відбувається під керівництвом викладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Л. Лінгвокраїнознавчий аспект вивчення іноземних мов у старших класах. Скарбниця методичних ідей. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 164–169.
2. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів. Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. Київ, 2008. 20 с.
3. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения). *Вопросы философии*. 1989. № 6. С. 31–42.
4. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва: Русские словари, 1997. 416 с.
5. Горшкова К. О. Декодування назви художнього прозаїчного тексту як запорука декодування точки зору автора. Збірник наукових праць *II міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора В. Л. Скалкина*. Одеса, ОНУ, 2000. С. 206–210.
6. Гнаткевич Ю.В. Обучение иноязычной лексике в неязыковом вузе. Київ: Вид-во при КДУ «Вища школа», 1989. 188 с.
7. Гращенко В.В., Сергіна С.В. Лінгвокраїнознавство як аспект викладання іноземної мови у ВНЗ з метою забезпечення комунікативності навчання. <http://repository.kpi.kharkov.ua>
8. Заволока С.І. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73, Т. 1. С. 59–62.
9. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози). Львів. Видавництво при Львівському університеті, 1989. 331 с.
10. Костомаров М. І. Дві руські народності. Київ-Лайпціг: Українська накладня, 1920. 111 с.
11. Мартинова Р.Ю. Цілісна загально-методична модель змісту навчання іноземних мов. Київ: Вища школа, 2004. 454 с.
12. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
13. Ніколаєва С.Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. 2010. № 3. С. 3–11.
14. Шилінська І. Розвиток навичок міжкультурної комунікації у майбутніх ІТ-фахівців у процесі вивчення іноземної мови. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. 2017. № 10 (5). С. 583–586.
15. Bennet M.J. Basic concepts of intercultural communication: Paradigms, principles and practices. 2nd ed. Boston, MA: Intercultural Press, 2013. P. 105–136.
16. Jespersen O.H. Language, its nature, development, and origin. Tenth impression. London: George Allen & Unwin Ltd., 1954. 446 p.
17. Lado R. Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers. University of Michigan Press: Ann Arbor, 1957. 110 p.
18. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 2001, 108 p.
19. Palmer H.E. The Principles of Language Study. Creative Media Partners, LLC, 2018. 194 p.

20. Longman Dictionary of English Language and Culture. Edinburgh Gate, Harlow: Longman, 2002. 1658 p.
 21. Oxford Guide to British and American Culture. Oxford University Press, 2000. 599 p.

REFERENCES

1. Antonova L. Lingvokrayinoznavchij aspekt vivchennya inozemnih mov u starshih klasah. [Language-through-country studies aspect of learning foreign languages in senior classes]. *Skarbnicya metodichnih idej. Tavrijskij visnik osviti*. 2017. № 1 (57). P. 164–169. [in Ukrainian].
2. Aristova N.O. Formuvannya motivaciyi vivchennya inozemnoyi movi u studentiv vishhij nelingvistichnih navchalnih zakladiv. [Formation of motivation to learn a foreign language among students of higher non-linguistic educational institutions]. Avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Institut vishhoyi osviti Akademiyi pedagogichnih nauk Ukrayini. Kyiv, 2008. 20 p. [in Ukrainian].
3. Bibler V. S. Kultura. Dialog kultur (opyt opredeleniya). [Culture. Dialogue of cultures (experience of definition)]. *Voprosy filosofii*. 1989. № 6. P. 31–42. [in Russian].
4. Vezhbickaya A. Yazyk. Kultura. Poznanie. [Language. Culture. Cognition]. Moskva: Russkie slovari, 1997. 416 p. [in Russian].
5. Gorshkova K. O. Dekoduvannya nazvi hudozhnogo prozayichnogo tekstu yak zaporuka dekoduvannya tochki zoru avtora. [Decoding the title of a literary prose text as a key to decoding the author's point of view]. *Zbirnik naukovih prac II mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi, prisvyachenoyi pam'yati profesora V. L. Skalkina*. Odesa, ONU, 2000. P. 206–210. [in Ukrainian].
6. Gnatkevich YU.V. Obuchenie inoyazychnoj leksike v neyazykovom vuze. [Teaching foreign vocabulary in a non-linguistic university]. Kyiv: Vid-vo pri KDU «Vishha shkola», 1989. 188 p. [in Ukrainian].
7. Grashhenkova V.V., Sergina S.V. Lingvokrayinoznavstvo yak aspekt vkladannya inozemnoyi moviu VNZ z metoyu zabezpechennya komunikativnosti navchannya. [Linguistics as an aspect of foreign language teaching in higher education institutions to ensure communicativeness of education]. <http://repository.kpi.kharkov.ua> [in Ukrainian].
8. Zavaloka S.I. Lingvokrayinoznavchij aspekt vkladannya inozemnoyi movi. [Linguistic aspect of foreign language teaching]. *Pedagogical formuvannya tvorchoyi osobistosti u vishhij i zagalnoosvitnij shkolah*. 2020. № 73, T. 1. P. 59–62. [in Ukrainian].
9. Zorivchak R.P. Realiya i pereklad (na material anglo-movnih perekladiv ukrayinskoyi prozi). [Realia and translation (on the material of English translations of Ukrainian prose)]. Lviv. Vidavnictvo pri Lvivskomu universiteti, 1989. 331 p. [in Ukrainian].
10. Kostomarov M. I. Dvi ruski narodnosti. [Two Rus nationalities]. Kyiv-Leipzig: Ukrayinska nakladnya, 1920. 111 p. [in Ukrainian].
11. Martinova R.YU. Cilisna zagalno-metodichna model zmistu navchannya inozemnih mov. [A comprehensive general-methodical model of the content of teaching foreign languages]. Kiyiv: Vishha shkola, 2004. 454 p. [in Ukrainian].
12. Metodika navchannya inozemnih mov i kultur: teoriya i praktika: pidruchnik dlya studentiv klasichnih, pedagogichnih i lingvistichnih universitetiv. [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. / Bigich O.B., Borisko N.F., Borecka G.E. ta in. / za zagaln. red. S.Yu. Nikolayevoyi. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 p. [in Ukrainian].
13. Nikolayeva S.YU. Zmist navchannya inozemnih mov i kultur u serednih navchalnih zakladah. [The content of teaching foreign languages and cultures in secondary educational institutions]. *Inozemni movi*. 2010. № 3. P. 3–11. [in Ukrainian].
14. Shilinska I. Rozvitok navichok mizhkulturnoyi komunikaciyi u majbutnih IT-fahivciv u procesi vivchennya inozemnoyi movi. [Development of intercultural communication skills in future IT specialists in the process of learning a foreign language]. *Molodij vchenij. Pedagogichni nauki*. 2017. № 10 (5). P. 583–586. [in Ukrainian].
15. Bennet M.J. Basic concepts of intercultural communication: Paradigms, principles and practices. 2nd ed. Boston, MA: Intercultural Press, 2013. P. 105–136.
16. Jespersen O.H. Language, its nature, development, and origin. Tenth impression. London: George Allen & Unwin Ltd., 1954. 446 p.
17. Lado R. Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers. University of Michigan Press: Ann Arbor, 1957. 110 p.
18. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 2001, 108 p.
19. Palmer H.E. The Principles of Language Study. Creative Media Partners, LLC, 2018. 194 p.
20. Longman Dictionary of English Language and Culture. Edinburgh Gate, Harlow: Longman, 2002. 1658 p.
21. Oxford Guide to British and American Culture. Oxford University Press, 2000. 599 p.